కథానిక:

బొమ్మచిలుకలు

శ్రీ కపికొండల వేంకటరావు

"చిలకలకు, పువ్వులకు
చిత్త మిచ్చేవు!
చిలక యెగిరిపోతె, నీవు
చేసెదేమిటి ?
కులుకులకు, పురుషులకు
హృదయ మిచ్చేవు!
కులుకు తీరిపోతె, వాళ్ళో
వాలికె దేమిటి ?
పురుషు డెళ్ళిపోతె
చెల్లీ!
పోల్చె దెవరిని ?"

ఇదో నాటి తత్వం కాదు. ఏనాటితత్వమో యీనాటికీ పాడబడుతూనే వుంది ఆనాటున. ఏనాటికీ పాడబడుతూనే వుంటుంది రాటుదేలిన నోళ్ళచే.

"ఆఁ—
చిలకలకు!
ఆఁ—
కులుకులకు!"

అలకించేవా డుండాలి! అంతే. అవతలవాడు, ఆ పాటగాడు, ఆమెకు, ఆ చేడెకు, అనుంగు సోదరుడై యుండాలి, "చెల్లీ" అని సంబోధిస్తూ.

అది ఒక్క సన్యాసికే స్వాధీనం. సర్వసంగ పరిత్యాగికే సాధ్యము. ఉదయాన్నే పాడుతూ వీథినే కనబడాడు, వేమనయోగితో సమానంగా "విరాట్‌కవి" బిరుదు వహించే విబుధానందుడు. విబుధానందుడు లోకాతీతుడు. లోకాతీతుడని ఈ లోకంతో తెగతెంపు గావించుకొన్నవాడు కాడు. పాడే పాటకు, చూచే తన దృశ్యానికి ఏదో బాదరాయణ సంబంధం వుంచుకుంటూనే వుంటాడు.

తెల్లారితే దింకా సరిగా! అవలివీథికి సింహ ద్వారం, ఈవలివీథికి పెఱటిగుమ్మం వున్న ఒకానొక ఐశ్వర్యవంతుని యింటి వెనుకభాగమందలి ఖాళీ 'గరాజీ' ముంగిట ఒక కార్మిక కనకాంగి—పేరు ? ?—అప్పుడే బేరం చేస్తూ వుంది ఒకానొక విలాసవస్తువును. అమ్మేవాడు ఆ వేళకంత పెందలకడే ఎలా తయారయ్యాడో! బహూ ఆశ్చర్యం!

విబుధానందుడు ఆ దృశ్యాన్ని చూస్తూ విని లేడు పైపాట. పేరు తెలియనప్పుడు ఆమెను ఆమెయొక్క వొంటివన్నెను బట్టే పిలిచి చూద్దాం! తప్పేం?—కనకాంగి 'నేవీ బ్లూ' జాకెట్ తొడుక్కుంది. పచ్చటి వలుదబుజాల్ని, చేతులంతగా పైకెగసిపోని ఆ చనుగప్పు అతి సుందరంగా వుంది. రిచ్చగోల్డ్ పసుప్పచ్చటి చీర కచ్చాపోసి కట్టింది. మొల్లో చింతకాయ వాటపు తాళపు చెవుల గొలుసు ముమ్మెలిక వేసి గ్రుచ్చింది. మెళ్లో రాళ్లపతకం సరిగా గొంతుమిడిదిగువ కుండకు మాతగా తార్చింది. బహుశా తీగె నమర్చింది అయి వుండాలి. చెవల్ని రవల దుద్దులెట్టింది. ఆ ముఖం వంకచూస్తూవుంటే ఆ దుద్దులు ఇమిటేషన్ రాళ్లవా అనే సందేహమే తోచదు. ఇంతకూ ఆ రాళ్లను మెల్లనూచించనుకుంటాను విబుధానందుని పాట. అంచేతే ఆవిరించు!

వెంటనే బేరమూసుకు వేదాంత తత్వపు వరుసపెట్టి ఆపదొడగింది ఆ పడుచు.

"దూడవేసే
పేడబొమ్మ
బేడ వంటిరా ?"

అని. అమ్మేవాడు సామాన్యుడా ? వాడున్నూ లయకు లయ, హొయకు హొయకా పరుస్తూ—

"ఎంత ఇస్తె
నీకు బాగో .
అంతె ఇవ్వమ్మో !"

అన్నాడు.

అణా ఆమెనుండి తీసికొని వర్తకుడు, మట్టితో చేయబడ్డదో, పేడతో చేయబడ్డదో, లేక రెండింటితోనూ గూర్చబడ్డదో—ఏదైతేం, చక్కని ఆకుపచ్చరెక్క, ఎఱ్ఱటి ముక్కు, ఉంచబడ్డ చిలకను ఆమెచేత బెట్టి వీథిని యథావిధి నడవబోయాడు సరిగా వాని కడ్డంగా విబుధానందుడు దసులయి—

"మాడచేసే
క్రీడసెమ్మా
నీడదేనిది ?
ఆరిపోని
దీప ముంది
చూడరానిది !"

అని పాడాడు. వర్తకుడు స్వామిజీకి నమస్కరిస్తూ "తమర్ని దాకా కానలేదు. క్షమించండి!" అన్నాడు. "నారాయణ" అంటూ విబుధానందుడు ముందుకు సాగబోయాడు.

వర్తకుడు ఆలోచనగా నిలబడివున్నాడు. విబుధానందుడు వెనక్కి తిరిగి, ఆగి, "ఏం? నిలబడిపోయినావు?" అని ప్రశ్నించాడు. "ఏమీ లేదు! తమర్ని చూస్తూ!" అన్నాడు "నన్నా? ఆమెనా?" అన్నాడు విబుధానందుడు. "క్షమిస్తే చెప్తాను. మిమ్మల్నీ ఆమెనూకూడా చూచి" అన్నాడు వర్తకుడు. "కూడాకూడా కాదు కదా?" అన్నాడు విబుధానందుడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ. వర్తకుడు లెంపలు వేసికొంటూ, "దూడవేసే పేడబొమ్మ" అని ఆమె పాడితే, తమరు "మాడచేసే క్రీడసెమ్మా" అని సెలవిచ్చారు. ఆ సంస్కృతియందలి అన్యోన్యత ఎక్కడిదీ అని ఆలోచిస్తూ విస్తుపోతున్నాను. విప్పి చెప్పడానికి అలవి అయితే సెల విప్పించ గోరుతున్నాడీ దాసుడు. అని ప్రార్థేయ పడ్డంతగా తన నడ్డి వంచాడు వర్తకుడు.

"ఆమె నాకు సోదరి" అన్నాడు విబుధానందుడు. "సాయానా తోడబుట్టింది?" అని అడిగాడు వర్తకుడు. దానికి జవాబు చెప్ప కుండానే విబుధానందుడేదో ఆలోచిస్తూ ఆకాశంకేసి చూచి, "కాని ఆమె పాడయిపోయింది" అని అన్నాడు. "ఎప్పుడు? నే నెప్పుడూ ఆమెను మంచి మనిషిగానే చూస్తూవున్నానే" అని వర్తకు డబ్బురపోయాడు. "ఇప్పుడే ఈ మేనమప్పుడే, నీవద్ద చిలకను కొన్నక్షణికమప్పుడే!" నన్నాడు విబుధానందుడు. వర్తకుడు, చప్పు చప్పున, తన చేతి నింకా అమ్ముడుపోని చిలకలపై, బట్ట కప్పెట్టి, "తప్పు నాది! ఆమెది కాదు" అన్నాడు వర్తకుడు.

"మఱి తీసుకురాకునీ చిలకల్ని ఈ ప్రక్కకు." అని ఆజ్ఞగా వచించాడు స్వామిజీ. వర్తకుడు "ఏప్రక్కకూ తీసుకువెళ్లను. తమముందే వీటి నన్నింటినీ బ్రద్దలు గొట్టేస్తున్నాను" అని కప్పెట్టిన బట్ట బట్టలా వుండగానే చేతెడు చిలకల్ని రోడ్డుమీద జారవిడిచాడు. కుత్తినియవైనాయి—తోకవిరిగి, ముక్కు విరిగి, కాళ్లు విరిగి, అవన్నీని! అన్నింటికంటె చిత్రం! లోపటి మన్ను మశానం అక్కల్లో దుమ్ముగా రేగింది, పక్కి రూపాలే కాన్నట్టు! అవలతూర్పుదిక్కున గుల్ల పుడకపోతూ నున్నపుకుండ సూర్యభగవానుడు పగలగొట్టాడా అన్నట్టు బస్మన తెల్లారింది.

దూరాన్నే వర్తకుని ముదుసలి తల్లి మూడు ముప్పైలు తొంబైయేళ్ళ కడచన్న వయసు బెల్లు పూత పూసిన తడువున తల అవీ, మాంపట్టున పేడతట్ట పెట్టెకు మోసికొంటూ వస్తూవుంది.

ఆమె, తెల్లటి కనుబొమ్మల్ని ఓపిక లేక పోయినా, లేవనెత్తుకున్నదై, వర్తకుడైన తన కొడుకుని, ఆనవాలు పడుతూ, వాని ముందు చెదిరి పడివున్న చేత చిలకల చిద్రుపలనుగంటూ, "ఇఖనేను పేడ ప్రోగుచేసె నీ చిలకల చేత కిస్తే వొట్టు!" అంది. లోపల పొడమిన కోపం చాల మట్టుకు దిగమింగిందో ఏమో స్వామిజీని తోడ్తో సందర్శిస్తూ, లేకుంటే ఆ తట్ట పుచ్చుకు తన కొడుకు నెత్తినే, కొట్టివుండక పోయేదా ?

వాడు, ఆ వర్తకుడు, తన కళ్లంట నీళ్లు గార విబుధానందుడు, వర్తకుడి వంకగాని, ఆ ముసిలి అవ్వకేసిగాని చూడలేకపోయినాడు. ఆలా నేలంకచూస్తూ నిసబ్బుడయ్యాడు, ఒక్కక్షణం. నేలమీద ఆ జోగికి పేడపోగుతప్ప మరేమీ కనిపించలేదు. మిగతా ప్రపంచం అంతా మఱచిపోయినాడు

వర్తకుడు "ప్రభూ! నా తల్లికీ నాకూ ఈ వర్తకమే యీ క్షణంవరకూ యీ లోకంలో ప్రవర్తనం. ఆమె వొంద్రూ, గంధ్రినుకా, గోమయం, గోదావరి గంగా తెస్తూ వుంటే నేను చిలకలుగ, చిన్నారి పొన్నారి ఆటవస్తువులుగా, చేసి, రంగు పూస, రక్తము పోసినంత రూపం యిచ్చి రోజూ ఓ రూపాయ గణించుకుంటూ నా తల్లిని పోషించి, నేను శోషిల్లకుండా వుంటూ వచ్చాను ఈ ఘడియదాకా. ఈ పైనుండి వన్నెమి చేయమని తమ సెలవు?" అని అడిగాడు. విబుధానందుడు ఆ విపరీత సంఘటనకు నివ్వెఱపోతూ, ఎట్టకేలకు చిరునవ్వు తెచ్చుకొన్నవాడై "నీ ముసీలితల్లి రేపటి యుదయం లో పునకాలం చేసి తీరుతుంది. మఱి ఆమెకు ఆకటవేయుగు, దప్పిక పొడమదు. నీ సేవ కించిత్తూ అపేక్షించదు." అని జవాబుఇచ్చాడు. "ఈ లోపుగా ఆమెకు ఏమి పోసేది?" "తులసీ తీర్థం! తులసి తీర్థం" అంటూ వెళ్లిపోయినాడు విబుధానందుడు.

వర్తకుడు తన తల్లివంక చూచేడు. ఆమె తల తిరిగినట్టు, విబుధానందునికేసి ఒక వెఱ్ఱి చూపుచూచి, నేలకొఱిగి పడిపోయింది. "అమ్మా!" అని గావుకేక వేస్తూ, తల్లి నల్లా తన వొడిలోనికి చేర్చుకొనవాడై, వర్తకుడు తల పోశాడు. "ఈ బైరాగివోళ్ళ గుండెకాయలు గుండ్రాళ్ళు. అబ్బా! అబ్బా! ఆ చెప్పే జోశ్యం నా పెళ్లినిగురించో, నే తినబోయే పిండివంటనుగురించో చెప్పక, ఈ ముదిముండ చావునుగురించి చెప్పిపోయాడే? ఎవడు అడిగాడు వీని నీ ప్రశ్న? వెనక్కి పిల్చి కనుగొందామన్నా వినిపించుకోనేరని వెఱ్ఱివీకుతో సాగి పోయినాడే!" అని ఆయాసపడుతూవున్న తల్లి వంక చూచి "అమ్మా! అమ్మా!" అని పలకరించాడు ఆమెను ఆమె కప్పుడే మాట కొఱుకుపోయింది. మంచినీళ్ళన్నా అడిగే హావాలు కూడా లేని దయింది.

"గరాజీ" నివాసంనుండి కనకాంగి, ఉత్త చేతుల్తో వెలికివస్తూ "ఒక్క చిలుక వెల విషయమై అంత ఖరాఖండీ చేసిన సాహుకారిని, నీవు ఏలా జారవిడిచావురా అన్న చిలకల్ని ఛిన్నాభిన్నాలుగా ఏలా చేశావురా అబ్బా!" అని అడిగింది. అన్నింటికంటె ముందక్కడ జరిగిన ఘాత కనిపెట్టి. వర్తకుడు "ఇంతపనీ ఇందాకటి సన్యాసి నాచేత చేయించాడు. ఏమి చెప్పను?" అని తన కళ్ల నీళ్ళు తన తల్లి పెదవులమీద పడేపట్టు ఏడువ సాగాడు.

కనకాంగి ఆ వర్తకుని కంటినీటి ధారనీ, అతగాని వొడిలో చావుకు సిద్ధంగా నున్న వృద్ధురాలిని గాంచింది. "ఆమె ఎవరు?" అని అడిగింది. "ఇంతలో స్వర్గమునుండి దిగి ఇంతలో ఇంత వృద్ధాప్యంగన్నవా రుంటారా? ఈమె నా తల్లి! ఏమూలా ఆమెగానే తెలిసిన మా అమ్మ! నా పేడబొమ్మలకు తిమ్మనుండి దివిటీదాకా సరఫరాచేసిన సేవాపరాయణి" అని జవాబు చెప్పాడు వర్తకుడు.

ముసిలాని ముఖమ్మీది కప్పుడే ఎండ సలసలా ప్రసరింపజొచ్చింది. "ఇలా నీడకు జేర్చు ఆమెను" అంది కనకాంగి. అని 'గరాజి' తలుపు బర్రునతోసింది. లోపల అదంతా ఎంత ఖాళీగా వుండాలో అంత ఖాళీగాను వుంది. వర్తకుడు కనకాంగివేఆసరామీద తన తల్లిని ఆ 'గరాజీ'లోకి సాయంపట్టినవాడై, "వైద్యుని కొఱకు వెళ్లివస్తాను. కాస్త కనిపెట్టి చూస్తూ వుంటు!" అని ఆ నివాసంయొక్క సకమొకాలూ ఉపలక్షించి మంచం కుంచం లేని ఈ ఖాళీ గరాజీముస్తాబుకోసమేనా పొద్దున్నే నావద్ద నీవు చిలకను కొన్నావది?" అని ప్రశ్నించాడు.

వాని కా వేళప్పుడు, తల్లిప్రాణం వచ్చిపోయీ స్థితిలో నున్నప్పుడు, ఆ ప్రశ్న వేయాలని బుద్ధి ఎలా పుట్టిందా? అని విస్తుపోతూ కనకాంగి మిన్నకుంట. వర్తకు డేదో నిర్వికారపు దృష్టిని వెళ్ళిపోయాడు

ముసిల్ది "ఇంకెక్కడి చిలకలు! అన్నీ పగలగొట్టుక్కూరుచున్నాడు, మావాడు! మంచం ముస్తాబుకూ లేవు. కుంచంముస్తాబుకూ లేవు" అని కలవరించింది. "లేదు. అన్నీ పగిలిపోలేదు. నావద్ద వొకటి వుంచి వెళ్లాడు." అని కనకాంగి తానా యుదయం కొన్నదాన్ని కళ్ళకగట్టినట్టుగా కాపరించింది. "నీ కూరికే ఇచ్చాడా దీన్ని?" అని అడిగింది ముసిల్ది, కళ్ళు విప్పి కుసింత తెప్పరిల్లినట్లు తెలివికాతి "లేదు రొఖ్ఖించి తీసికొన్నాడు అణా! వాడు నికొడుకా?" అని అడిగింది, కనకాంగి. "అవును పిల్లా! నీవు ఎవరికూతిరవు?" అని ముసిల్ది అడిగింది. "నేను కాసాభీము డికూతుర్ని. అది లో మాజమీందారుగారికి గుర్రం గుర్రపుబగ్గీవుండేవి. వాటి చాటునా మాటునా రెండో కంటివాళ్ళకు తెలియకుండా మా బాబూ మా అమ్మా కాలక్షేపం చేసేవారు ఈ గరాజిలోనే! అయితే గుర్రం పోయింది. బగ్గీ పోయింది. జమీ, జమీందారూకూడా ఎగిరిపోయారు—మా బాబూ అమ్మా పోవడంతోనే. అయితే 'గరాజీ' అలాదే నిల్చివుంది. ఈ గరాజీలోనే మా అమ్మ నీళ్లాడి నన్ను కన్నాను అన్నది. నేనూ ఆలాగే నిల్చివున్నాను ఈనాటికీని." అంది కనకాంగి. ముసల్ది, అప్పపాటుకాలం, తన ఎదర నున్న వొప్పులకుప్పను దీవించినట్టు చూస్తూ పుట్టినోళ్లు ఫట్టినట్టు ఎప్పుడూ వుండరు పిల్లా! పుట్టినప్పటికంటె పొడుగవుతారు. పొలుపు గలుపు నేరుస్తారు పిల్లా!" అని వొక్క నవ్వు నవ్వింది. నవ్వుతూనే ఆయువ్వప్రాణం వొదలింది.

కనకాంగి ధ్యానం అంతా అప్పుడు—

"చిలక యెగిరిపోతే నీవు
చేసెదేమిటి"

అన్న విబుధానందుని పాటలోని చరణాల యొక్క ఉటంకింపుమీదనే వుండింది.

ఉత్తర క్షణాన్ని వర్తకుడు తనకు వైద్యుడిచ్చిన ఒక మాత్రను తెచ్చి, వేయబోయినాడు గాని, కనకాంగి వారించి మఱి లాభం లేదంది.

"అభమో, శుభమో మన మిద్దఱం పెళ్లాడుకొందాం అశౌచ్యాన్యం" అని ప్రతిపాదించింది. "ఇప్పుడు తెలిసిందా నీ దగ్గఱ ఈయుదయాన్నే ఆ చిలకను ఎందుకొన్నానో? మన గది ముస్తాబు కోసం!" అని కులుకుకూడా కొసరించింది ఆ పిల్ల. వర్తకుడు ఇటూ అటూ తిలకిస్తూ "స్వామీజీ అవివేకి గాడు!" అని వొక్కసారి స్మరించాడు. వర్తకుని మనస్సునందలి పరివర్తనం చెప్ప నలవికాదు. గరాజీగోడలు బంగారు మలామా పూత గొన్నట్టు, కనకాంగి సిగ జాజే అర్ధరాత్రి పున్నమరేని మల్లె మొగ్గలు సిగ్గువిడచి నడచినట్టు దర్శనమైంది. కనకాంగి వాని వైఖరి గంటూ—వర్తకుని తిరుగ మామూలు మనిషిగా తయారు చేయడం ఏలాగా అని యోచించింది.

ఆమె నాటి యుదయం కొనుక్కున్న వొక మట్టి చిలకనూ తిన్నగా వర్తకుడు చూస్తూవుంటే నేలవేసి కొట్టింది. వర్తకుడు తెల్లబోతూ "నమోనా కూడా లేదే యింకనాకు!" అన్నాడు అతి జాలిగా. "నమోనాకూడాను!" అని పరిహసించింది కనకాంగి. "నమోనా కూడాను!" అని కనికరించాడు విబుధానందుడు. వర్తకుడు కేవలం ద్వంద్వంలో పడ్డాడు!

నెరిసిన వెంట్రుకల ఔషధము

రంగు పూయనక్కరలేదు. ఆయుర్వేదచికిత్స, తెల్లని రంగును మార్చి శాశ్వతముగా వెంట్రుకలకు నలుపు నిచ్చును. గుణం కానిచో, డబ్బు వాపసుచేయబడును. తెలుపు కొంచమై యుండిన రూ 2-8-0 ఎక్కువై యుండిన రూ 3-8-0 పూర్తిగా [illegible] రూ 5-0-0.

[illegible] కంటికి మంచి పోషణ ఎచ్చు ఔషధము

Dinraksh Aushadhalaya,
No 214 P O Rajdhanavar (Hazaribagh)